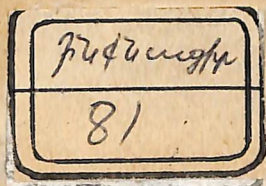

Հ. Թուսույան

219

Հոգևոր Աւագն

Թիֆլիս
1896

2-95

Հրատ. Փիլիպպոս Վարդապետանի

փոփոխած

ԼՈՐԵՅԻ ՍԱՔՕՆ

ստեղծ

Յովհաննէս Թումանեանցի

891.99
Բ-95

5

2004

95400 - 02

3371

31.99

2-95

Հրատ. Փիլիպպոս Վարդապետանի

33

14-74

ԼՈՌԵՅԻ ՍԱՔՕՆ

Խորե շարժմեմ
Հր. ԽԼ. Մ. Քալմեմեմ

Յովնաննէս Թումաննանցի

ԹԻՖԼԻՉ

Տպար. Յ. Մարտիրոսանցի. | Типогр. И. Мартиросианца.

1896

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 6-го марта 1896 года.

81-2014
ԼԻՑԻԱ

I.

Խոր ձորի միջին ահա մի տրնակ,
Այնտեղ այս գիշեր Սաքոն է մենակ:
Հովիւ է Սաքոն, ունի մի ընկեր.

Նա էլ այս գիշեր—

Հացը պակասեց, շընալիւր *) չըկար,
Աղ էր հարկաւոր ոչխարի համար,
Ուղեց զոքանչի ձրւաձեղ ուտել,
Թէ նշանաձին շատ էր կարօտել,—
Գնացել է տուն.

Այն ինչ համկալը **) հէնց առաւօտը
Դէպի սարերը քըշեց իւր հօտը:
Եւ Սաքոն անքուն,

*) Ձնալիւր—այն ավերն է, որ շներն համար լավ են
պատրաստում:

**) Համկալ—գութանի, սարի կամ կալի ընկեր:

Թաց տըրեխները հանել է, քերել,
Գուլքան բուխարու վրայ կախ արել,
Ու թխնկը տըւել,
Մեն-մենակ թըլթւել:

II.

Թէկուզ և մենակ լինի փարախում,
Աժդահա Սաքօն ընչից է վախում.
Հապա մի նայիր նորա հասակին,—
Ո՛նց է մեկնըւել, կարծես ահագին
Կաղնըքի լինի անտառում ընկած....
Բայց եթէ տեղից վեր կացաւ յանկարծ,
Գըլուխը մեխած մահալը վերցրեց,
Եթէ շըներին ձայն տւեց, կանչեց
Ու բիրտ, վայրենի առաջըդ կանգնեց,
Գու կը հասկանաս, թէ ինչու համար,
Գող, գալ ու գազան, ողջ լեղապատառ,
Հէնց դատարկ վախից
Հեռու են փախչում նորա փարախից:

III.

Նորա փարախին հսկում է Զօրին,
Ազաղիլ Զօրին հսկում է անքուն,
Ներքեւ է բերում նա ձիաւորին,
Ղուշն էլ չի անցնում նրանից թաղուն:

Թէպէտև Սաքօն եղբայրներ ունի
Ու նրանց համար արիւնը կըտայ,
Բայց Զօրու նման էլ ո՞վ կըլինի,
Նրան հաւասար եղբայր էլ չըկայ:

Մըթնազիշերին հեղեղ է թափում,
Հողմը վշշում է, շանթը փայլկըտում,
Սաքոյի վրայ գազանը գալիս,
Սաքոյի հօտին զող վրայ տալիս,
Քնած է Սաքօն, բան չէ իմանում,
Զօրին է նրանց դիմացը կանգնում:

Ընկել է Սաքօն թշնամու հետքին,
Կուռում է Սաքօն թշնամու դիմաց,—
Զօրին դալիս է իւր հետ-կըրնկին,
Իւր կողքին դարձեալ Զօրին է կանգնած:

Նորա փարախին հսկում է Զօրին,
Ազաղիլ Զօրին հսկում է անքուն,
Ներքեւ է բերում նա ձիաւորին,
Ղուշն էլ չի անցնում նրանից թաղուն:

IV.

Ո՞վ ես, դու, հէ՛յ անցւորական,
Որ թէպէտև պարզ օրով,
Այդպէս անվախ, անհրապա՛հ
Անց ես կենում այս ձորով:

Ասենք իսկի չես վախենում
Ոչ գազանից, ոչ բանից,
Հապա ինչպէս ահ չես անում
Այս ձորերի չորանից:—

Գուցէ նրան անդիւրեկան
Մի տղամարդ եղար դու,—
Ծովի ճամբէդ, օտարական,
Կանչիր անունն Ասորձու:

Հեշտ կազատես անդունդներից,
Յորձանքներից այս գետի,
Բաց Սաքոյի չար հանաքից
Թող քեզ Ասուած ազատի:

Սակայն եթէ մի վիշտ ունես,
Որ կարող է նա օգնել,
Թէ սիրուհիդ մերժում են քեզ,—
Ապա բարով ես եկել:

Թէ թուրքերը զաւակներիդ
Փռւիւր *) կտրել են, տարել,
Այժմ ուզում ես դարձնել զերիդ,—
Կըրկին լաւ ես միտք արել:

*) Փռւիւր—երեսացի կերակուր, աւելի կաթ, մածոն
և այլն. այստեղ կթի անասուն կը նշանակի:

Այնժամ նրան զոնէ մի օր
Եղիր զոնախ թանկագին,
Ընկերութիւն արա անդորր
Իւր հովական պարզ կեանքին:

V.

Ազամայ մութը դեռ նոր փարատւած
Եւ հորիզոնից դեռ կամայ-կամաց
Նոր է լուսաստղը երեսը հանում,
Որ Սաքօն ոչխարն արօտ է տանում:
Ջրքեղաղալար լեռների օղը
Եւ շաղաթաթախ ծաղիկն ու խոտը
Դրախտի անուշ կնդրուկի նման,
Առատ բուրմունքով, շնչով կենտական
Լցնում են կուրծքը, վերացնում հոգին....
Ի՞նչը կը հասնի Սաքոյի կեանքին:
Ամեն առաւօտ տեսնում է աչքով
Թէ արեւելքում ինչպէս է շրքով,
Ամպերի միջից արջնաթուր և թուխ
Բացւում արշալոյսն ինչպէս հրաբուխ,
Կամ թէ բոցավառ հրդեհի նման,
Որ թանձր ծխից յայտնում է իրան:
Եւ առաջին շողն արեւադալին
Երբոր ընկնում է լեռների ծայրին,
Կարմրերին տալով, ասես թէ քըրքում,

Փայտ ժանիքները վարդերանգ ներկում՝
Մեր հուժկու Սաքօն այս ժամանակին
Յննւած հովւական երկայն մահակին,
Ծակւած փափախը ականջին թեքած,
Թերմաշ եափրնջին ուսովը ճըգած,
Ինչպէս լեռների տէր ու թագաւոր, —
Նոր օրը զալիս, —
Իրան թեւաւոր
Երաժիշտներով ողջոյն է տալիս:

Սև սև ամպեր են գալիս հաւաքում,
Մթնում է երկինքն ու փալլատակում,
Սառած-սառնած երկիրը վախից
Ուզում է կարծես փախչել իւր տեղից
Եւ թանձր անտառը, սաստիկ հոգմակոծ,
Երբ ֆշշալում է, ինչպէս մի սև օձ,
Թեքում, տնքում է ծառը հաստարմատ,
Ամբողջ ծրմակը հեծծում յուսահատ.
Ամպերը գոռում մըթնած երկնքից,
Գետինը դողում, շարժւում է հիմքից,
Ապա երկինքը պատրուած կարծես,
Հեղեղ է թափում կրժով ջրի պէս,
Հեղեղ, որ պէտքէ քո աչքով տեսնես,
Զիթերից բռնես երկինքը հասնես,—
Սաքօն ոչխարը ծմակն է քաշում,

Մի տերևալի ծառի տակ մտնում
Եւ հետեւում է հանդարտ հայեացքով
Թխպոտ ամպերին, որ լամբ ընթացքով
Գնում են դէս դէն, սարերով անցնում,
Մութ ծոցի միջին լախտեր խաղացնում,
Հըրեղէն լախտեր, որոնց մի տուտը
Հասնում է ներքեւ — մինչև անգուևդը,
Սատանաներին աչնալէս գուռացնում,
Որ ձայնը մարդու ականջն է հասնում:

VI.

Արեւը տարի ետեւն է մտնում,
 Յերեկը հատնում.
 Միժնաժողովմ են ձորն ու անտառը,
 Բայց դեռ չի միժնում երկնամերձ տարը.
 Ոտները ներքեւ խաւարում թաղւած,
 Փազաթն յալւում է լուսով շաղախած,
 Մինչեւ հովիտից չար գողի նրման
 Գիշերւայ սոււերը թազուն բարձրանում,
 Լոյսի—ցերեկան
 Այն մնացորդն էլ յանկարծ կըլանում,
 Եւ ինքը խոժող, մուլլ ու ահեղ
 Բազմում է աշնտեղ,
 Լուսնեակի լուսով սարերի զըլխին
 Քնում՝ փաթաթւած իւր սեւ ետինջում,

Մինչև մօտակայ զիւղիցը կրրիին
Աքաղաղները ծուղրուղն կանչում,
Կամ թէ արեւի շողերն են ծագում—
Աչքերը ծակում,
Հալածում դէպի անյայտ աշխարքի,
Աշխարքի տակի
Պաճուկ այրերը,
Ուր ուր ապրում են մութն ու զիշերը:

Իրիկունն եկաւ, մըզողւորներն *) արդէն,
Հանգից հաւաքել, վառել են օդէն
Ձհուն ու պրկուն խառնել են իրար,
Խաղում են, ասում,— ինչում միայն:
Եւ ախորժածայն սրինդն հովւական
Խօսում է կարծես,— մին հովւի նման
Ոչխարի շանն է ձայն տալիս, կանչում,
Մին էլ շան նման հաջում, կկանչում....
Լսել ես, երբ լուռ գիշերւայ ժամին
Տերեւներն զգուշ շարժում է քամին,
Եւ կամ թէ նեղլիկ լեռնային կիրճում
Ոնց է յուսահատ հողմը մօլորչում:
Ականջ ես դրել, թէ ոնց է երգում
Առւակի կարկաչն անտառի խորքում,

*) Մզողուր — հովիւ, տաւարած, խոզարած և այլն:

Լսել ես հեղիկ խոխոջն աղբիւրի,
Փափուկ մեղեգին լեռնային ջրի....
Ամենքից ջուկած, առած մի հնչիւն,
Հնչում է իզիթ Սաքուի շրհուն
Իսկ ընկերներից մէկը սրտալի
Երգում է, կանչում, ինչքան ձայն ունի:
Եւ մեղամաղձոտ նրանց բայաթին
Գովեստ է տալիս վեհանձն իզիթին,
Կամ հայրենիքի հողին ու քարին,
Սիրավառ կանչում սեւաչեայ եարին....
Եւ ամեն մի ձայն այն երգում այնքան
Պարզ է և ուժգին, այնքան բնական,
Որ մարդ նոյն ժամին թուլւած, սրտաթունդ,
Ելնում է— իջնում երկինք ու անդունդ:
Ապա խաղում են հերթով կենդապար,
Ետ-առաջ ոտտնում, ցատքում անդադար,
Եւ յանկարծ կանգնում իրանց կոտորատում,
Ոտներով արագ գետնին վեր հատում:
Կռնաբռնուկ են անում իրար հետ,
Ջրջան են կազմում զօփի *) են տալիս,
Երկու ոտն առաջ, իսկ մէկ ոտը ետ
Գնում ու դառնում — պտոյտ են զալիս:
Դեռ սկսւմ են կամաց-ձանրապար,
Իսկ յետոյ միջակ. աստիճանաբար
Արագացնում են, և պտոյտ առած

*) Զօփի — եալի, շուրջալարի, գեօւրնդա:

Ամբողջ շրջանը գնում է թրուած:
 Երբեմն ուռուցիկ կտրծքերն ուռցնում,
 Աղաղակում են, սուլում, շւայնում,
 Մէկ էլ միասին յանկարծ կորանում
 Ու կրկին դքում, կրկին տաքանում
 Եւ ողևորւած գետինը դոփում:
 Յնորքը դողում և հող է թափում:
 Նստում են յետոյ զխտեցածներից,
 Իրանց պապերից, ծիծաղ բաներից
 Պատմում են երկար, երկնր, մինչև ուշ
 Գիշերւան կէսը և քննում անուշ:

VII.

Դէհ բարի գիշեր, իմ քաջ իգիթներ,
 Դուք պինդ քնեցէք մինչև լուսադէմ,
 Իսկ ես իմ շհուն փչելու եմ գեռ,
 Պէտք է ձեր պատւին գեռ մի բան երգեմ:—

«Լուռ ձորը կոխեց մութը,
 Անլոյս մութը գիշերի,
 Այնտեղ-միջնում ձեր Դերեղը
 Երգում է անցքն իւր ջրերի:

Պատմում է այն հին օրերից,
 Երբ որ ծնունդ է առել՝

Ով է անցել իւր ձորերից,
 Ինչ գործեր է կատարել:

Եւ երբեմն հառաչելով
 Նրանց հոգւոցն է ասում,
 Որոնք խեղդել իւր ջրերով,
 Հանգչում են իւր աւաղում:

Պատմում է նա գիշերն յի բուն
 Գրիխի անցքերն իւր հին հին,
 Թէև խորթ է նորա լեզուն
 Ստարածին հիւրերին:

Այս իրիկուն նորա ափին
 Թուրքի քոչ է վալը եկել,
 Վալը է եկել և ահագին
 Խարոյկները բորբոքել:

Սակայն ինչու մռայլած են
 Թուխ գէմքերը թուրքերի,
 Կամ թէ ինչու գեռ լռած են
 Չայներն անհոգ երգերի:

Չամտ է յոգնել ճանապարհից
 Այն խուժանը անհանգիստ,
 Վախենում է խորին ձորից,
 Թէ գիշերը մութն է խիստ:

—Թուրքի համար ահաւոր չեն
Ոչ մութ գիշեր և ոչ ձոր,
Բայց այս ձորը Լուռ ձորն է,
Լուեցին է ահաւոր:

Մէկ էլ տեսար մի թունդ որոտ
Անտառիցը այն մըթին,
Կը հանդցնի կրակի մօտ
Տխուր նստած իղիթին:

Կամ յանդուզն ջահէլները
Վրայ կըտան զինավառ,
Եւ կըքշեն անտառները
Թուրքի ջոկերն ու տաւար:

Կամ ուր որ է մահակներով
Մի խուռն ամբոխ կերեալ,
Եթէ թուրքը գողութիւնով
Մի մեղք ունի իր վըրայ:

Կամ ով գիտի չորանները
Ահը հանած սըրտերից,
Ճանապարհին սիւրունները
Անց են կացրել արտերից...

Նրա համար մռայլած են
Թուխ դէմքերը թուրքերի,

Նրա համար և լռած են
Ձայներն անհոգ երգերի....»

VIII.

Սակայն ահագին ձորում այս գիշեր
Մենակ է Սաքօն և չունի ընկեր:
Բախարու կողքին տխուր թեք ընկած
Մտածում է նա իւր տատի պատմած
Չարքերի մասին, որոնք միասին,
Ծուռը ոտներով, գիշերւան կիտին,
Թուրքերի կանանց կերպարանք առած
Յայտնում են միշտ միայնակ մարդկանց....
Կամ ինչպէս քաջքերն ալբերի մթնից,
Երբ մարդ նայում է քարափի զլիւից
Կամ թէ ուշացած անցնում է ձորով,
Խարում են, կանչում ծանօթ ձայներով.
Եւ մարդկանց նման ինչոյք են սարքում,
Ջուռնայ են ածում, թմբուկ են զարկում....
Այսպիսի դէպքեր շատ են պատահել,
Նոյն իսկ Սաքոյին քանի՛սն են պատմել....
Եւ լիշողութիւնն անցած օրերից,
Նորա մանկութեան երեկոներից,
Երբ նա քաջքերից վախենում էր դեռ,
Ետ բերեց վաղուց մոռացած ձայներ.
Ձայներ ահալի, տխուր պատմութեան

Չար ոգիների արած չարութեան:
Տատի խօսքերը նորա ականջին
Ուրաձայն, երկջոտ հնչեցին կրկին.—

«Կասեն՝ Սաքօ, մեզ մօտ արի,
Արի մեզ մօտ հարսանիք.
Տես, մենք ուրախ պար ենք գալի—
Սիրուն, ջահել հարսն-աղջիկ:

Ինձ մօտ արի, ձեռքդ անեմ,
Ինձ մօտ արի բլիթ տամ.
Ես քո հօքերն... ես քո նանն եմ...
Ես էլ աղիղ բարեկամ...

Սաքօ, Սաքօ, մեզ մօտ արի,
Իս աղջիկը տես ինչ լաւն ա...
Տես, ինչ ուրախ պար ենք գալի—
Տարա նի նա, տարա նանա՛...»

Եւ խօլ պատկերներ, տղեղ, ալլանդակ,
Անհեթեթ շարքով, խառնեւրամ, անկարգ,
Ծանրաշարժ եկան Սաքօյի դիմաց
Երևութք եղան—անցնում են կամաց....

Անցնում են դանդաղ սոււերների պէս,
Չար ժպիտներով, ժանտ ու սևերես....
Աչքերը անթարթ կըրակին յառած
Ծանրը է շնչում Սաքօն ահ առած,

Եւ առողջ կուրծքը լեռնական մարդու
Ալեկոծում է կասկած ահարկու:

IX.

Սրընթաց պալւրա, թէ դալլ զիշատիչ
Ջեշտակի անցաւ փարախի մօտով,
Թէ այժեամն յանկարծ մօտակալ ժայռից
Անդունդը մի քար գլորեց ոտով.
Թէ հողմահարած տերևն էր դողում,
Թէ երկջոտ մուկը վազեց պուճախում,
Թէ ոչխարների թույլ մնչոցն էր այն,—
Սաքօյին թվաց, թէ մի ոտնաձայն
Եկաւ ու կանգնեց փարախի կողքին:

X.

«Ո՞վ է հող թափում էս բուխուրակից...
Ո՞վ է երգիովը մըտիկ տալիս ինձ....
Ընչի համար է այնպէս ծիծաղում.
Ո՞նց են պլլըղած աչքերը փալլում....
Ի՞նչ ոտնաձայն էր, որ անցաւ կտրից....
Ո՞վ է շունչ քաշում դրուան ետեւից....
Ո՞վ պէտք է լինի. ինչու չի խօսում...
Իս կէս զիշերին ինչ բանէ ուզում...
Իս ինչպէս եղաւ—աղաղիկ Զօրին

Զրպատըռտորեց անժամ եկւորին....
 Իս ինչպէս եկաւ... չէ, սա ովորէ,
 Ծանօթ ոքմին է, շունը սովոր է:
 Իմ շան ահիցը էլ ո՞վ սիրտ կանի....
 Իմացայ, ընկերըս — Գէւօն կրլինի....
 Սուտ վախեցնում է... Հն, նա է նա....
 Գէվօ՞՞...

Չայն, ծպրտուն չրկայ.

Մենակ ահաւոր լուռութեան միջում
 Զորագետն է իռւլ մրափած վշշում:
 Եւ ո՞վ կրլինի դարթուն այս ժամին.
 Աշխարհը քնած է — քնած է քամին,
 Անքուն չարքերը չեն միմիայն քնած,
 Ուրախ վիտում են ձորերը բռնած....
 Եւ վազվզում են սուերների պէս,
 Եւ վրախում են տերւենների պէս...
 Մինչև որ մենակ մի մարդ կրգտնեն,
 Որ նորա սիրտը... փարախը մտնեն....
 Աչքերը հանգչող կրրակին յառած,
 Ծանրը է շնչում հովիւն ահառած,
 Եւ առողջ կուրծքը լեռնական մարդու
 Արեկոծում է կասկած ահարկու. —
 «Զէ, քամին էր էն... էն գալի շաք...
 Ին աստղեր էին աչքերի տեղակ,
 Որ լուսածակից ներս էին ընկել....»
 Բայց վախենում է նայել, ստուգել.

Սակայն ահանջը ձայներ է լսում.
 Կրտրով գալիս են, դուրսը փափսում....:
 Վախեցած Սաքօն գլուխը մի քիչ
 Տեղիցը շարժեց, — աղաղակ, քրքրէ,
 Եւ դժոխալուր ձայներ բիւրաւոր
 Բռնել էին գուռն ու կտուրը բոլոր...
 Սիրտը թունդ առաւ, և փշաքաղած
 Մի սարսուռ զգաց:
 Դէպի դռնակը մթնած աչքերով
 Յուսածատ նայեց, մտքումը զօրով
 «Նրանք են» ասաց, և դուռը բացւեց,
 Թուրքի կանանցով փարախը լցւեց.
 Փարախը լցւեց թուրքի կանանցով,
 Ճիչ-հրընոցով, հարայ — հրոցով....

Ինչպէս զիշերը երկնում սևակնած
 Փայլատակում է կայծակը յանկարծ,
 Այնպէս մի կըրակ աչքերըն առաւ
 Եւ իզիթ Սաքօն փարախից թռաւ:

XI.

Այն Լուռ ձորն է, ուր հանդիպակաց
 ժառանգներն ամհհի նօթերը կիտած,
 Դէմուդէմ կանգնած, յամառ և անթարթ
 Հայեացքով իրար նայում են հանդարտ:

Սև ծովի նման մըլարը կանգնած
Գրկում է նրանց կուրծքը կախընկած,
Որ կարծես ահա, հէնց այս վայրկենին
Վայր կընկնեն անահ անցւորի գլխին:

Ահա ելի ձոր է. այնտեղ Գեբեղը
Փրփրած վազում է: Սըրնթաց գետը
Գոռում է, ինչպէս վերաւոր գաղան,
Եւ աղաղակին այն երկրաստան
Խոր, լայնաբերան քարանձաւները
Կցում են իրանց քաջքի ձայները *)
Կազմում վայրենի ներդաշնակութիւն.
Սարսափ է ազդում անտուր մարդուն:
Գիշերը լուսնի երկչոտ շողերը
Երբոր մտնում են այն ահեղ ձորը
Եւ ալքերի **) հետ խաղում դողալով,
Իսկ ալիքները խիտ խիտ շողալով
Յուզում են իրար ետեւից փախչում,
Գեբեղը խաւար անդունդի խորքում,
Մի արծաթափայլ նեղ շերտի նման
Պտոյտներ առած ձգւում է երկայն:
Այս տախտի ***) վրայ, այն ժաշի գլխին
Կանգնած է մենակ, խաւար ու լըւին

*) Քաջքի ձայն—արձագանք:

**) Ալք—ջրում բնակւող ողի, չաւերժաճարսն:

***) Տախտ—ձորի գետնի վայրում տախտրտի տեղ, տեր-

բաս:

Մի քանդւած հին բերդ, մի աւերակ վանք,
Մռայլ ու տխուր ինչպէս զարհուրանք.
Իսկ քարի գլխից լուռ մարդու նման
Նայում է ձորին մի հին խաչարձան:

XII.

Այն ձորում ահա, այն խաւար ձորում
Այս կէս գիշերին նա է թափառում,
Ահա նա ընկած քար ու թփերով
Վազում է գետի ժեռուտ ափերով:
Երկայն խանչալի դաստակը կողքին
Զարկում է գօտու երկաթեայ թողկին, *)
Չըրիկչրիկում է, կարծես իւր զարկով
Համբում է նրա քայլերը կարգով:

Հնչում է դուռնան մոթ քարանձաւից,
Չարքերը վազում նրա ետեւից,
Գեբեղն էլ անդուլ գոռում է, թէ «հա,
Այտեղ է Սաքօն, այտեղ է, ահա....»
Եւ գուրս են թռչում յորդ ալիքներից
Հերարձակ ալքերն իրար ետեւից,
Վազում են բռնեն իզիթ Սաքոյին,
Որ տանեն գետի յատակը խորին.

*) Թողկայ—մետաղեայ բան է, գործ է ածւում թէ
գօտու ծայրերն ամրացնելու համար և թէ իբրեւ զարդ, որ
անց են կացնում գօտին:

Բայց նա փախչում է,
 Փախած կանչում է
 Իւր հաւատարիմ՝ միակ ընկերին, —
 «Եկան, եկան, Զօրի հէյ,
 Բռնի, Զօրի, արի հէյ...»
 Ու բոբիկ թռչում քամուց էլ արագ,
 Քար ու մացառուտ առած ոտնատակ:
 Սակայն առաջին ցոլացին աչքեր,
 Թիկից դուրս թռան մի քանի քաջքեր.
 Մի ակնթարթում նա իրան թափը
 Կոտրեց և իսկոյն թողեց գետափը...
 Արձագանք տուեց ձորն այդ միջոցին
 Նրա աղաղիլ գամփաւի հաջոցին.
 Փարախն էլ գուցէ մի գալլ է մտել,
 Աղքատի հօտը կերել, խեղտոտել...
 Խեղադուրկ Սաքօն ոչինչ չի չիշում,
 Քշում են նրան չարերը, քրշում,
 Քաջքերն էլ այլեց դուռնա-դհօլով
 Խաբում-կանչում են ծանօթ ձայներով. —

«Սաքօ, Սաքօ, մեզ մօտ արի,
 Արի մեզ մօտ հարսանիք.
 Տես, մենք ուրախ պար ենք զալի,
 Սիրուն, ջահել հարսն-աղջիկ:

Ինձ մօտ արի-ձառնեղ անեմ,
 Ինձ մօտ արի — քեզ բան տամ.

Ես քո հօքերն... ես քո նանն եմ...
 Ես էլ սրտի բարեկամ....

Սաքօ, Սաքօ, մեզ մօտ արի —
 Իս աղջիկը տես ինչ՝ լաւն ա....
 Տես, ինչ ուրախ պար ենք զալի —
 Տարա նի նա, տարա նանն...»

Իսկ Զորագետից ալքեր են թռչում...
 Եւ ալքերները փրփրադէպ ուռչում,
 Մռայլի միջին ծփում են կայտառ, —
 «Բռնեցէք, փախաւ Սաքօն խելաղար...»

XIII.

Այն ինչ այդ ժամին

Սաքոյի նանը — պառաւ Նազանին
 Հանգչող բուխարու զիմացը նստած,
 Փոքրիկ թուներին շուրջը հաւաքած
 Պատմում էր նրանց խաւար աշխարհից,
 Հարս-մարդագէլից, գեւերից, չարից,
 Սև սատանայից, քաջքից ու ալքից,
 Որ մարդու խաբում, հանում են խելքից,
 Տանից թուցընում, գցում քարէքար,
 Քշում են, քշում, տանջում անղաղար,

Սիրտը այրում են անշէջ կրրակով,
Մէջքը վառում են օձի մտրակով,
Չորերը դցում.
Ծեծում, հալածում....

XIV.

Եւ առաւօտը—վաղ լուսադէմին,
Երբ լոյսն ու մութը դեռ կռւում էին,
Չէին բաժանւել սակայն իրարից,
Խեղադար Սաքօն դուրս եկաւ ձորից,
Իրանց տան դուռը բաց արեց թափով,
Ներս ընկաւ յանկարծ, գոռաց սարսափով —
«Վայ, եկան, մէջքը՛ս, ձեզ մատաղ, եկան....»
Եւ իսկոյն օձի շանթածի նման
Դուրս փախաւ կրկին:
Հայր, մայր, տատ, եղբայր, երեխայ ու կին
Դուրս ընկան նորա ետեւից լալով.
Բայց նա փախչում էր աղաղակելով
«Զօրի, հէյ,
Արի, հէյ....»

1889 թ.

Վաճառում են՝

	ա.	կ.
1. ՄԱՐԻՍԵԱՆ ՏԻԿ., Հեղինէ	1	"
2. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ Յ., Բանաստեղծութ. I —	35	
3. > > II (սպառ.)		
4. > Դաշնակներ. (սպառ.)		
5. ՍԵՆԿԵՎԻՉ, Առանց դաւանանքի, թարգմ.		
Տ. Յովհաննիսեան.	1	"
6. ՀՈՐԻԶՈՆ, 1894 թ.	1	"
7. ԲԱՅՐԸՆ, Զիլիոնի կալանաւորը, թարգմ.		
Յովհ. Թումանեանի.	—	40
8. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ Յ., Լռուցի Սաբուն . . .	—	10

Դիմել. Тифлисъ. Ф. Вартазарянцъ.

2013

«Ազգային գրադարան»

NL0014036

0014036

